

Socialdepartementet

Yttrande över utkast till lagrådsremiss För barns rättigheter och trygghet – en ny lag om omhändertagande för vård av barn och unga

Jönköpings kommun har ombetts yttra sig över utkast till rubricerad lagrådsremiss rörande ny LVU-lag.

I remissutkastet föreslås att den nuvarande lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) ersätts av två nya lagar:

- En ny lag om omhändertagande för vård av barn och unga
- En ny lag om särskilda befogenheter för den statliga barn- och ungdomsvården

Syftet med förändringarna är att lagstiftningen tydligare ska utgå från barnet som rättighetsbärare och bättre möta de behov av skydd och stöd som barn och ungdomar har i dagens samhälle.

De nya lagarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2027.

Jönköpings kommuns synpunkter

Jönköpings kommun avser inledningsvis lämna synpunkter på några av de specifika förslag som presenteras i utredningen. Därefter redovisas reflektioner kring barnrättsperspektivet samt den korta remisstiden.

Förslag om ny grund för vård på grund av anknytning

Enligt förslaget ska barn, som vårdas enligt LVU i familjehem en längre tid, kunna få fortsatt vård enligt LVU på grund av den anknytning som barnet fått till familjehemsföräldrarna. Syftet är att öka tryggheten och stabiliteten för familjehemsplacerade barn.

Jönköpings kommun anser att förslaget är väl avvägt. För samtliga inblandade parter är det bättre om det finns en öppenhet kring att anledning till fortsatt vård är den anknytning som barnet fått till familjehemmet. Dagens modell, där flyttningsförbud används i vissa fall, bedöms innebära mer otydlighet och osäkerhet.

Ekonomiska effekter av ny lagstiftning

I utkastet till lagrådsremiss framgår att den nya lagstiftningen om vård med stöd av anknytningsbestämmelserna inte beräknas innebära några ökade kostnader för kommunerna. Man bedömer att barn som kan komma att omhändertas med stöd av den nya lagmässiga grunden till stor del motsvarar det antal som idag blir kvar i familjehem med stöd av flyttningsförbud.

Jönköpings kommun anser inte att denna slutsats stämmer överens med den kommunikation som förts från regeringshåll kring förändringarna. I stället har den nya lagregleringen presenterats som en möjlighet till längre familjehemsplaceringar i många fall.

Vidare bedöms vissa föreslagna justeringar av bedömningsgrunderna för omhändertagande kunna medföra både längre placeringar och påverkan på antalet placeringar. Detta gäller bland annat vid omhändertagande på grund av eget beteende, där det föreslås att även destruktivt beteende ska ingå som bedömningsgrund. Vid omhändertagande på grund av förhållanden i hemmet tillkommer begrepp som negativ social kontroll.

Mot bakgrund av ovanstående är det rimligt att anta att de kommunala kostnaderna kommer öka, och Jönköpings kommun förutsätter därför att dessa kommer ersättas enligt den kommunala finansieringsprincipen.

Särskilt om flyttningsförbud

Det är svårt att förutse alla situationer som kan bli aktuella när det gäller omhändertagande och vård i familjehem. Därav följer att det är nödvändigt att ha flera olika verktyg i verktygslådan.

I utkastet till lagrådsremiss har flyttningsförbud tagits bort som ett möjligt redskap gällande omhändertagande på grund av förhållande i hemmet. I dessa fall hänvisas till bestämmelserna om fortsatt vård på grund av anknytning till familjehemmet.

Jönköpings kommun kan dock se att det kan finnas situationer där flyttningsförbud kan vara aktuellt även i dessa fall, och föreslår därför att möjligheten till denna insats finns kvar. Exempel på en sådan situation kan vara att det pågår förberedelser för hemgång, men att det uppstår en konflikt kring exakt tidpunkt för flytten. I en sådan situation kan ett tillfälligt beslut om flyttningsförbud fylla en funktion för att säkerställa gynnsamma förutsättningar.

Barnets rätt till ombud

Lagrådsremissen tydliggör barns rätt till offentligt biträde, vilket är positivt och välkommet. Jönköpings kommun anser dock att föreslaget lagrum

(16 kap. 3 §) bör utgå, eftersom det under vissa förhållanden möjliggör förordnande av ett gemensamt offentligt biträde för barn och vårdnadshavare. Utifrån socialtjänstens erfarenhet i Jönköpings kommun förordnas i praktiken alltid ett eget biträde för barnet i denna typ av mål. Det bedöms därför onödigt att lagtexten öppnar för en annan ordning. I enlighet med den nya lagstiftningens fokus på barnets bästa och barnrättsperspektivet bör barns rätt till ett eget ombud säkerställas.

Barnrättsperspektivet

Jönköpings kommun ser positivt på alla förslag som stärker barns rättigheter, och välkomnar därför utredningens intention och inriktning som helhet. Det aktuella utkastet till lagrådsremiss saknar dock en fullständig barnrättsanalys, trots att barns rättigheter anges som ett av de centrala skälen till att förslagen ska genomföras.

Genomgående, när det gäller samtliga beslut som berör barn, vill Jönköpings kommun särskilt betona vikten av att barn ges möjlighet att framföra sina åsikter och att dessa beaktas.

I utkastet till lagrådsremiss föreslås bland annat att barn som fyllt 15 år ska höras i domstol, om barnet själv önskar och om det bedöms att barnet inte tar skada av detta. Hur denna bedömning görs blir avgörande för barnets faktiska möjlighet att komma till tals. Bedömningar påverkas alltid av den kompetens och erfarenhet hos den person som genomför dem. Det är därför av största vikt att det skapas tydlighet kring vad som avses med begrepp såsom *"ta skada av"* samt att de som gör bedömningen har hög kompetens i frågor som rör barn.

Jönköpings kommun vill även, utifrån ett barnrättsperspektiv, kommentera det förslag som innebär att huvudregeln ska vara att en läkarundersökning alltid genomförs av barnet innan placering. Här förespråkar Jönköpings kommun den kontrasterande hållning som framgick i en av de tidigare utredningar som ligger till grund för detta utkast till lagrådsremiss (SOU 2023:66). I denna föreslogs att nuvarande bestämmelse om sådan läkarundersökning tas bort. I stället föreslogs att läkarundersökning beslutas av socialnämnden, och i förekommande fall rätten, om det finns anledning att anta att undersökningen är nödvändig.

I det aktuella utkastet till lagrådsremiss håller man dock fast vid att läkarundersökning före omhändertagande ska vara huvudregel. Jönköpings kommun anser att detta är olyckligt och ansluter sig till den bedömning som gjordes i SOU 2023:66. Förutom läkarundersökning före LVU-vård finns även bestämmelser om en mer grundlig hälsoundersökning när vården har inletts. Jönköpings kommun anser att det inte nödvändigtvis är så att barnet i alla ärenden ska behöva genomgå två läkarundersökningar. Ur

ett barnperspektiv kan det ibland vara att föredra att koncentrera sig på den hälsoundersökning som görs när vården har inletts.

Kort remisstid

Avslutningsvis konstaterar Jönköpings kommun att den mycket korta remisstiden försvårar möjligheten att genomföra en mer ingående analys av konsekvenserna för kommunens verksamheter.

JÖNKÖPINGS KOMMUN